

СИМБОЛИКА СРЦА

Сажетак: *Срце од најстаријих времена представља један од највише истраживаних органа. Већ на самим почецима писане историје налазимо записе о овом органу, а сматра се да су различита веровања била везивана за њега и раније. Људи су врло рано заузели да срце заузима централно место у телу, да престанак његовог рада означава смрт како код људи тако и код животиња и да узбуђење мења ритам његовог рада. Међутим, поред физиолошке функције овог органа, током историје, срцу су приписиване различите мајијске и религијске функције. У данашњем свету срце је превазишло још знаку и постало је симбол дојачања, љубави и повезаности међу људима. У раду ћемо приказати различита значења овог симбола кроз историју до данашњих дана, а у циљу разумевања истих у културолошким оквирима.*

Кључне речи: *срце, симбол, знак, семиотика*

Проучавања¹ неких од најстаријих докумената показују да су људи од почетка писане историје, а вероватно и раније, сматрали срце најважнијим органом – средиштем „духа” који управља свим виталним функцијама. Један извор ових схватања потиче из искуства, а други из митологије и религије. Запажања да срце заузима у телу централно место, да је рањавање срца код човека и животиње смртоносно, да рад срца не престаје док је човек жив и да узбуђења мењају ритам срчаног рада, представљају искуствену основу наведених схватања. Срце је од прадавних времена и најистраженији орган. Тражећи прве писане и цртане трагове о томе, прво налазимо цртеже древних примитивних народа. Они су на жртвеник својим боговима приносили људске жртве вадећи им још топла срца.² Естетска мишљења која су углавном изграђена на осећају и интуицији, дају срцу као симболу одређено место у креативним способностима људске природе. Хорације каже: „Лепо је што се свиђа погледу”.³ Сама реч „свиђа” упућује нас на то да се појму лепог

1 Суботић Кривокапић, Ј. (2021) *Медијске репрезентације особа са инфарктом миокарда*, докторска дисертација, Факултет за медије и комуникације, Београд: Универзитет Сингидунум.

2 Soustelle, J. (2004) *Азијци*, Чаковец: Зрински д. д., стр. 81–83.

3 Kvint H. F. (2020) *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža; приступљено 8. 8. 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26122>

више прилази изнутра (срцем), него споља (очима). Управо преко срца уметник често емотивно приказује то што је за њега вредно помена. Ако пођемо од библијског и општег културолошког схватања, „Пресвето Срце” је симбол „Христове љубави и предања”, односно „Божјег милосрђа према човеку”.⁴ Управо у њега се уливају сви садржаји спасења с различитим религиозним осећањима. Зато је срце симбол живота и духовног доживљаја, а његовим сталним уплитањем у различита дела, драме и филмове, сведочи се о непрестаној тежњи човека да овлада својим духом. Поред наведеног, мотив срца у различитим облицима можемо наћи у целокупној светској књижевности. Од старих Веда, преко Библије и Курана до савремених, модерних и постмодерних дела. Оно је увек било и остало архетип мисли и осећања као књижевног израза. И не само симбол спознајног, чулног и емоционалног већ често и разлог и мотив настајања књижевног стваралаштва. Из срца и за срце створене су неке од највреднијих научних и уметничких мисли и дела.

Иако данас један од најпрепознатљивијих симбола, симбол срца није био увек приказиван на исти начин и није имао исто значење.

Од знака ка симболу

Један од најстаријих откривених облика који данас повезујемо са срцем датира из времена антике, али тада још није имао никакве везе с људским срцем нити са симболиком коју оно данас представља. Историчари не могу тачно да одреде када је овај симбол почео да се повезује с људским срцем, али се претпоставља да је повезивање симбола срца с људским срцем резултат непознавања основа анатомије. У годинама које су долазиле, срце је заузимало значајну улогу како у животима појединаца тако и писаним траговима и од знака је постајало симбол.

Појам знака је општи појам и врло често се користи у свакодневној комуникацији, како вербалној тако и визуелној. Такође, често обухвата и појам симбола. Сви симболи су знакови, али сви знакови нису симболи. Знак постаје симбол у одређеном друштвеном или културолошком контексту. Симбол је много комплекснији појам од појма знака. Када је у датом знаку наглашен свесни однос према оном што се симболише тада се знак трансформише у симбол. Симбол је онај знак у којем долази до споја денотативног с конотативним значењем, наравно, имајући на уму одређени друштвени контекст. Симбол може деловати врло снажно и емотивно на посматрача. За разлику од знака који има уже значење и који углавном упућује на нешто што је већ одређено његовом формом, значење симбола је увек ван визуелног и појавног. Знак је само спољашња појава симбола и у служби је комуникације.⁵

Из претходно наведеног можемо закључити да је симболично оно „схватање које симболични израз објашњава као најбољи могућ и као најјаснију и најкарактеристичнију формулацију неке релативно непознате ствари”.⁶ Коста Богдановић у књизи *Теорија форме* такође даје одређење појма знака, значења и симбола: „знак је нешто што упућује на

4 Višeslavcev, B. P. (2008) *Srce u hrišćanskoj i indijskoj mistici*, Beograd: Logos, str. 35–36.

5 Janjetović, Lj. (2007) „Globalni znakovi i lokalna značenja”, *Znakovi i poruke* broj I–1, Banjaluka: Komunikološki koledž, str. 48–49.

6 Đokić, R. (2003), *Znak i simbol*, Beograd: Zavod za udžbenike inastavna sredstva, str. 215.

значење”, и додаје да „ниједан предмет – облик није знак по себи, већ то постаје увек у по­ређењу с неким другим предметом”.⁷ За њега је значење неко унутрашње, скривено својство које треба открити, а не сама појава, догађај или облик. Реч симбол је грчког порекла и значи „знак, белег, смислена слика, лик, приказ нечега што у себи носи духовна обележја”.⁸ Значење симбола обично се не везује за његов лик, за оно што је представљено, већ је оно много шире, даље и скривено. Денотативно значење симбола је само форма унутар које се појављује друштвено конотативно значење. Симбол означава идеју, предмет или представу која није тренутно присутна, али је повезана с датим симболом и коју сазнајемо захва­љујући способности мишљења. Схватање симбола подразумева дубљи ментални процес, док су знак и његово значење везани за процес перцепције. Оно што човека разликује од животиње и других бића јесте способност говора и мишљења, а то подразумева стварање и употребу симбола.

Слично мишљење заступа и Крстић који тврди да је једна од људских карактеристика управо употреба симбола, у смислу да је сам процес мишљења симболички. Према Крсти­ћу, разлика између симбола и знака је у томе што термин знак може да денотира носиоца значења, односно симбол. Симбол је ментална концепција од које ће зависити схватање и симболичка примена.⁹ Стварности човек често приступа кроз неку усвојену симболику. Про­учавање симбола и знакова у суштини представља један вид проучавања природе људског ра­зумевања проблема посматрања и не можемо је одвојити од придодатог значења. „Та огромна збирка извештаја наших чула није ништа друго него склоп чињеница значења тих симбола”.¹⁰

Многи знакови и симболи су данас у широкој употреби, али о њиховом изворном значењу људи често не знају много. Симболи се с временом мењају и у истом културном окружењу у смислу форме или значења. Николас Џенкинс наводи да су „сложене културне идеје изражене у графичкој форми трајније од усменог говора и неретко чине камен од кога се друштво гради”.¹¹ Људи данас користе симболе као знакове распознавања (најчешће као логотипе фирми, путоказе, означавање припадности групи и сл.), не знајући шта је тај знак некада значио и шта можда још увек значи. С обзиром на то да су симболи везани за друштвено-културни контекст у ком настају, неопходно их је проучавати кроз истори­ју, да би се уочио њихов развојни пут, јер ни симбол ни знак нису сталне, непроменљиве категорије. Они настају, мењају се и нестају. Управо услед наведеног можемо им припи­сати многа значења. Када у сплету одређених околности које су заједничке за више људи, група, народа или култура значење симбола постане тако снажно да се оно и после много времена појављује у тој конотацији, онда можемо рећи да симбол добија своје глобално значење. Симбол представља визуелни приказ који у одређеном културолошком окружењу има подразумевано, општеприхваћено значење. То је знак који упућује на нешто иза онога што видимо, скривено у визуелном, увек договорено и усвојено у одређеном друштвеном

7 Bogdanović, K. i Burić, B. (1999) *Teorija forme*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, str. 130.

8 Исто, стр. 145.

9 Krstić, O. (1996) *Simboli, znakovi, značenja u kriminalistici*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, str. 12–28.

10 Исто, стр. 11.

11 Dženkins, N. (2002) *Oblikovanje vizuelnog identiteta*, Beograd: Clio, str. 8.

контексту. Способност симбола да лако и брзо пренесе мноштво идеја и порука, али и разноликост њиховог визуелног представљања, омогућило је религијама и идеологијама да имају снажан утицај на своје припаднике.¹²

Појам срца у семиотици и хералдици

Уколико појам срца посматрамо из угла језика и семиотике, можемо уочити да је реч о појму који има способност спонтаног преласка из нивоа реалности у ниво замишљеног и симболичког, али да и поред тога у различитим културама задржава исти садржај и поруку. Срце с мањом или већом пластичношћу представља или симболише различита подручја људске стварности и доживљаја. Симболика је увек шира од основног значења из којег произлази. Динамика језика почива на тзв. додатним, конотативним индикацијама, на слојевитости, метафорици и симболици речи. Срце црпи своје семантичко-семиолошке одреднице, али и доживљајне аспекте и асоцијације, из свог биолошко-физиолошког значења и емотивних садржаја који му се у пренесеном смислу приписују. Оно је по својој функцији и по месту средишњи орган сложених организама, тако да се у неким старијим језицима – попут индоевропског прајезика – укршта с појмовима средишта и средине. Наиме, из корена речи корд, која је означавала средиште, настали су данашњи називи за тај витални орган у савременим индоевропским језицима.¹³

Данас је ширина метафоричког значења и симболике срца много већа од оног што то његова функција и улога обухватају. Симболика срца није друштвено смишљена и договорена, као што су, на пример, смишљени симболи у математици, логици, науци или савременој техничкој цивилизацији. Она је, ако се послужимо Јунговом терминологијом, везана за архетипску структуру људске свести. Срце је, посматрано из тог аспекта, у свим временима и народима имало важну улогу и широку семиотичку вредност. Као архетипски модел оно је било, а и данас је, симбол не само појединих афеката, него различитих нивоа и стања емотивног живота, као и карактерних особина, све до поистовећивања човека с поимањем или доживљавањем његовог „срца”.

Као и сваки симбол, тако је и срце попримало различите функције и на крају презело трансцендентну улогу. Оно садржи семиотичке вредности које иду даље од обичне поруке и реалног садржаја. Тај метафорични однос у себи носи субјективне доживљаје и асоцијативне подстицаје, динамику недореченог. То је фигуративни однос пренесеног смисла који је пластичнији и по значењу неодређенији, у односу на знакове, али је због тога по садржају шири, богатији и имагинативнији. Активно подстиче и указује нешто друго на шта сама реч семантички не указује. Посматрано у том смислу, срце симболише различита подручја духовно-емоционалног карактера, буди асоцијације, нуди дубинске везе и даља конотативна значења.¹⁴

¹² Исто, стр. 4, 51.

¹³ Barker, C. and GalasinÅski, D. (2001) *Cultural Studies and Discourse Analysis, A Dialogue on Language and Identity*, SAGE Publications No. 2, London, Thousand Oaks, New Delhi, pp. 3–22.

¹⁴ Chevalier, J. i Gheerbrant, A. (1987) *Rječnik simbola*, Rijeka: Tiskara Rijeka, str. 156–162.

Из претходно наведеног видимо да се срце у својој фигуративној функцији подвргава општој логици симбола који никада до краја не износи поруку, не преноси је у виду потпуног податка, већ је само назначавачу у смислу дубљег открића и потпунијег понирања субјекта у појмовну целину. То је метафункција симболичног говора. Она иде преко граница реченог у подручје емоционалног, кроз различите слојеве спознаје, односно искуственог доживљаја, имагинације и знања. Сваки симбол, па тако и срце, инспирише и буди различите нивое осећања и мисли, спознаје и смисла.¹⁵

Због свега наведеног симбол срца је у различитим културама и историјским периодима вишезначно и трансцендентно. Оно усмерава и слути, имплицира и буди како свест, тако и подсвест, осећања и машту, дух и искуство. Зато у општој антрополошко-културној визији симболише много шире подручје него што га стварно означава и има. Посматрано из угла науке појам срца се односи првенствено на орган у телу који има одређене функције, али у свом пренесеном значењу срце обухвата и различите слојеве емоционалног, интуитивног и нагонског у човеку. Самим тим видимо да је његова симболика разнородна и не може бити до краја прецизно одређена.¹⁶ С једне стране сликовито симболише и сажима, а с друге упућује према дубљим сферама спознаје и субјективног доживљаја.

И у нашем језику и свакодневном говору видимо његову вишезначну симболику која покрива различите садржаје и метафорички одражава разна значења. Мајка се често детету обраћа са „срце моје”; пријатељ пријатељу „открива срце”; нешто нас „дира у срце”; с неким смо „једно срце”; захваљујемо „од срца”; често нас, и у пренесеном смислу, „заболи срце”. Понашамо се срдечно, срдано, са срцем или без срца; прихватамо драга срца, можемо бити искреног, благог, али и тврда, камена, челична срца. Иако се срцем најчешће љуби или мрзи, оно такође пати, нада се, радује, слути. Понекад симболише заклетву, али и нарав и карактер, човека. За изразе који су се у многим европским језицима задржали до данашњих дана као што су „сломљено срце”, срдчан – „топлог срца”, безосећајан – „хладног срца” и друге, постоје мишљења која говоре да исти у одређеном историјском периоду нису представљали само метафоре, већ научна уверења датог периода.

Скоро да су неисцрпни начини употребе и метафоричка значења срца у данашњој култури. Срцем се доживљава и машта. Оно опрашта, завиди, подстиче и захтева. Различита културна окружења срцу придају разноврсна значења у зависности од контекста у ком се овај појам употребљава. Французи, нпр. памте у срцу (*par coeur*), Италијани се за нешто брину у срцу (*avere a cuore*), Немци се с руком на срцу (*hand aufs herz*) позивају на истину. У разним научним дисциплинама срце, у пренесеном смислу, означава извор радње и енергије, симболише средиште или важан део, суштину неке ствари или духовну физиономију особе.

Срце је данас универзални симбол љубави и сви знамо како оно изгледа. Нема особе на свету која га бар једном није нацртала и послала неком кога воли, исказујући управо тако своју љубав и приврженост. Знамо његово значење, али обично не знамо одакле потиче и како се десило то да баш тај облик представља срце као људски орган. Као што је то случај и с многим другим симболима, постоји неколико теорија о пореклу срца као симбола

¹⁵ Jung, C. G. (1974) *Čovjek i njegovi simboli*, Zagreb: Mladost, str. 20–21.

¹⁶ Исто, стр. 21–25.

љубави. Једна од њих сугерише да се корен симбола срца каквим га сви познајемо налази у биљци која се зове *силфион*. То је врста која је некада расла на подручју Либије, у близини некадашње древне грчке колоније Кирене. Грци и Римљани су силфион користили као зачин, лек, али и као средство за контролу рађања.¹⁷ Његова заштитна својства помињана су у списима античких писаца и песника. О популарности ове биљке говори и податак да је она потпуно нестала већ у првом веку наше ере. Ипак, остале су бројне слике и документа која доказују да је семе ове биљке обликом подсећало на облик срца. Осим ове теорије, верује се да срцолики облик потиче и од других биљака, као што су листови дршљана или локвања. Други сматрају да је ова форма моделована према облику груди, задњице или неких других делова људског тела.

С временом, срце је почело да се сматра симболом љубави, али чак ни тад оно није имало облик данашњег емотикона. Срце је цртано произвољно, некада као облик сличан шишарки или неки неправилан круг, а понекад је сликано и наопако. Непознавању анатомије срца значајно је допринело избегавање обављања аутопсија. Историјски посматрано, не зна се када се облик који данас постоји усталио и како је баш тај облик изабран, али је од 13. века људско срце почело да се повезује с љубављу. Главни доказ за то је француска прича „Романса крушке“ (*Roman de la Poire*), где се у поглављу под словом С појављује слика младића који даје девојци срце. Читаоци овде могу видети да је облик срца сличан шишарки и приказан наопако, а не у уобичајеном положају. Аналитичари овог списка претпостављају да је предмет који љубавник држи у рукама и пружа својој вољеној његово срце, а ту тврђу поткрепљују чињеницом да је део тог предмета прикривен, што је за оно време било карактеристично, јер се није практиковало јавно и јасно испољавање емоција.¹⁸

Једна друга теорија сматра да је симбол срца осмишљен по угледу на медицинске и филозофске списе Галена и Аристотела. Ови древни антички мислиоци описивали су људско срце као орган с три коморе и удубљењем у средини. Из оваквих описа су средњовековни научници покушали да визуализују срце. На пример, италијански лекар из 14. века Гвидо да Вигевано (*Guido da Vigevano*) направио је неке анатомске цртеже срца који су веома слични описима које је дао Аристотел.¹⁹ Ови описи, уз претпоставку да је људско срце повезано са емоцијама и љубавним задовољством, трансформисани су у облик срца који је тако постао симбол средњовековне љубави.

Идеја срца као инспирација духовног живота јавља се с теолошким поимањем да је Бог „срце света“.²⁰ Чувени италијански сликар Ђото (*Giotto di Bondone*) је 1305. године осликао део капеле Скровењи у Падови, у чијем је једном делу насликао фреску која је симбол хришћанског милосрђа, на којој се срце пружа Исусу.²¹ Такође, и овде срце има облик

17 Šimundža, D. (1991) *Antropološka značenja i simbolika srca*, Zagreb: Crkva u svjetu, str. 252–253.

18 Messire, T., Thibaut, B. ut Marchello-Nizia, C. (1984) *Le roman de la poire*, *Publications de la Société des anciens textes français*, Paris, A. et J. Picard, pp. 153–162.

19 Ieva di A., Tshabitscher M., Prada F., et al. (2007), The neuroanatomical plates of Guido da Vigevano, <https://www.researchgate.net/publication/5884908>, приступљено 10. 8. 2020.

20 Исто, стр. 16, 253.

21 <https://www.khanacademy.org/humanities/ap-art-history/early-europe-and-colonial-americas/medieval-europeislamic-world/v/giotto-arena-scrovegni-chapel-padua-c-1305-part-1-of-4> приступљено 10. 8. 2020.

шишарке која стоји наопако. Претпоставка је да је Ђото био под утицајем ранијих представа симбола срца које су се налазиле на сликама из ранијег доба. Све до краја 14. века, срце као симбол се приказивало наопако, често произвољно, некада налик на шишарку или неки неправилан круг, да би се та традиција променила у првој половини 15. века. Леонардо да Винчи (*Leonardo da Vinci*) направио је 1498. први тачан цртеж људског срца, уместо до-тадашњег облика којим се срце приказивало као борова шишарка.²²

Кроз историју симбол срца представљао је много ствари у различитим културама. У Европи неке властелинске породице су наређивале да се њихова срца сахране на различитим местима – тела су сахрањивана у породичним гробницама, а срца на местима која су за њих имала посебан значај у животу. На пример, енглески краљ Ричард Лављег Срца наредио је да се његово срце сахрани у Роуену, док се његово тело налази у Ањоу. Овај обичај је трајао све док Католичка црква 1311. није издала декрет према ком душа не живи само у срцу него је једнако распоређена у целом телу. У исламу је срце често представљено као симбол органа размишљања и духовног живота.²³ Место где се дух утискује у материју. Срце је заправо више материја, док су душа и разум духовни центри.

Једна од најзанимљивијих помоћних историјских наука свакако је и хералдика. Изучавање грбова и значења симбола који су исцртани на њима и данас је може да нам приближи тајне средњовековних моћника. Значење било ког симбола у хералдици никада није јединствено, већ варира од грба до грба. То је донекле и разумљиво, узевши у обзир да се на грбовима представљају карактеристике конкретних људи или породица. Међутим, симболе није тако лако протумачити, а свакако симбол срца спада у такве.

Према тумачењу великог броја стручњака, срце на грбу најчешће симболизује готово исте ствари с којима га ми данас повезујемо, а то су љубав, лојалност или доброта. Међутим, хералдичари наглашавају да симбол срца понекад нема никакве везе са осећањима. Уколико је срце окружено пламеном или трњем, оно тада носи религијско значење. Један од примера употребе срца на грбу је грб Данске на ком видимо три плава лава окружена срцима. Према стручњацима ова срца нису представа љубави овог народа према лаву као животињи, већ представљају листове локвања. Ова тврдња не делује превише уверљиво, с обзиром на то да су ови објекти црвене боје и у потпуно истом облику као срца, а не зелене боје и барем донекле стилизовани. Постоје и примери у којима су срца представљена наопако, у смислу да су два полукружна дела окренута надоле, а шпиц окренут ка врху. Према легенди коју износи Дејвид Роберт Вултен, извршни директор Америчког хералдичког колеџа, овај мотив изокренутог срца први је на свом грбу користио Бартоломео Колеони.²⁴ Он је био један од италијанских војсковођа из 15. века који је овим симболом желео да истакне своју одважност. Наиме, његово презиме има звучну сличност са италијанском речи „кољони” која је у колоквијалном језику ознака за тестисе, што је визуелно било приказано обрнутим срцем. С друге стране, највећи проценат представа срца или његове позиције у телу човека осликава љубав према породици, држави и Богу. Један од примера овог типа с

22 Maghawry el M., Zanatta, A. and Zampier, F. (2014) 'The discovery of pulmonary circulation: From Imhotep to William Harvey', *Global Cardiology Science and Practice* No. 31, A Qatar foundation academic journal, p. 117.

23 Исто, стр. 16, 157.

24 Grundhauser, E. (2017) 'In Heraldry, Hearts Can Symbolize Everything From Lily Pads to Testicles'. *Atlas Obscura*.

наших простора је грб Петроварадина. Ово старо, утврђено место у Војводини није имало свој грб све до средине 18. века. Тек крајем 1751. године, Петроварадин је одлуком Ратног савета Беча добио право на употребу сопственог грба.²⁵ Састојао се од штита подељеног у четири поља. Прво и четврто поље имају златну позадину и црног двоглавог орла раширених крила. То је представљало Хабзбуршку монархију. На другом пољу представљен је Свети Петар, одевен у плаво и огрнут златним плаштом. У десној руци држи два златна кључа, док је лева рука положена на срце. Управо ту можемо видети симболику показивања позиције срца у човековом телу као симбол оданости. У трећем пољу овог грба су представљене голубице – њих пет, као симбол мира. На средини се налазио мањи штит с руком у оклопу, која држи сабљу. Овај симбол је требало да опомене све евенуталне нападаче и подсети на тешке ратове који су вођени око Петроварадина.

Закључак

Многе промене десиле су се током векова да би срце као недвосмислен симбол љубави постао препознатљив тек у 19. веку. Симбол срца је на велика врата ушао у свакодневну невербалну комуникацију међу људима, чиме је и до данас остао један од најпопуларнијих универзалних знакова са истим значењем.

Данас се симбол срца користи у било чему што има везе с романтиком и љубављу – од честитки за Дан заљубљених, емотиконима, као опција лајк (*like*) на друштвеним мрежама, па до чоколадних бомбоњера. И не само то. У модерној ери симбол срца је добио још једно, проширено значење. Године 1986. изашла је прва верзија популарне игрице *The Legend of Zelda*²⁶ у којој се први пут симбол срца користио у означавању преосталог броја живота. Од тада се срце често користи у сличне сврхе, додајући симболу и значење здравља и живота.

Према модерној дефиницији облик срца представља графички знак који се користи да изрази идеју о привржености у метафоричком или симболичком смислу, представљајући језгро емоција, привлачности и љубави.²⁷ Поред тога, срце које је постало део данашње поп-културе видимо у америчкој реклами *Волим Њујорк*. Милтон Гласер је 1976. године уместо речи љубав употребио симбол срца и тако креирао планетарно препознатљив логотип.²⁸ И не само да је постао популаран него је емотикон срца од тада званично постао еквивалент глаголу *волејти*. Различите семиотичке форме срца користимо у свакодневном изражавању, а да нисмо свесни њиховог порекла или начина настанка. То нам говори управо у прилог чињеници колико је срце постало универзални симбол у општељудској употреби, али и свим подсвесним значењима која му придајемо у свакодневном говору. Слично запажање можемо изнети и када је реч о употреби симбола срца у хералдици. Данас више не користимо грбове породица, али користимо логотипе за компаније и производе на којима често налазимо симбол срца чије значење је исто као на грбу – жели да прикаже бригу,

25 Šeguljev, N. (2020) Grb Petrovaradina. *World press*.

26 <https://www.zelda.com/> приступљено 10. 8. 2020.

27 Klajn, N. (2003) *No logo*, Beograd: Samizdat, str. 276.

28 <https://www.creativereview.co.uk/i-love-ny-logo/> приступљено 10. 8. 2020.

оданост и љубав за све оне који га користе. Приказ позиције срца на људском телу, који је некада означавао оданост, данас се користи на америчким судовима где се једна рука поставља на Библију, а друга на срце, чиме појединац симболички приказује оданост и жељу за истином.

Све наведено говори о важности и широко распрострањеној употреби симбола срца од давних времена па до данас, али донекле и о његовој универзалности, с обзиром на то да у већини случајева оно означава љубав, приврженост и лојалност.

ЛИТЕРАТУРА:

- Barker, C. and GalasinÅski, D. (2001) *Cultural Studies and Discourse Analysis, A Dialogue on Language and Identity*, SAGE Publications No. 2, London, Thousand Oaks, New Delhi, pp. 3–22.
- Bogdanović, K. i Burić, B. (1999) *Teorija forme*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Višeslavcev, B. P. (2008) *Srce u hrišćanskoj i indijskoj mistici*, Beograd: Logos, str. 35–36.
- Grundhauser, E. (2017) *In Heraldry, Hearts Can Symbolize Everything From Lily Pads to Testicles*, Atlas Obscura.
- Đokić, R. (2003) *Znak i simbol*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Janjetović, Lj. (2007) „Globalni znakovi i lokalna značenja”, *Znakovi i poruke* broj 1–1, Banjaluka: Komunikološki koledž, str. 48–49.
- Jung, C. G. (1974) *Čovjek i njegovi simboli*, Zagreb: Mladost, str. 20–21.
- Klajn, N. (2003) *No logo*, Beograd: Samizdat.
- Krstić, O. (1996) *Simboli, znakovi, značenja u kriminalistici*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, str. 12–28.
- Kvint, H. F. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 8. 8. 2020; <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26122>
- Leva, di A., Tshabitscher, M. and Prada, F., et al. (2007) *The neuroanatomical plates of Guido da Vigevano*, <https://www.researchgate.net/publication/5884908> , pristupljeno 10. 8. 2020.
- Maghawry, el M., Zanatta A. and Zampier, F. (2014) 'The discovery of pulmonary circulation: From Imhotep to William Harvey', *Global Cardiology Science and Practice* No. 31, A Qatar foundation academic journal.
- Messire, T., Thibaut, B. Et Marchello-Nizia, C. (1984) *Le roman de la poire*, *Publications de la Société des anciens textes français*, Paris, A. et J. Picard, pp. 153–162.
- Soustelle, J. (2004) *Азѝеѝци*, Чаковец: Зрински д. д., стр. 81–83.
- Chevalier, J. i Gheerbrant A. (1987) *Rječnik simbola*, Rijeka: Tiskara Rijeka, str. 156–162.
- Dženkins, N. (2002) *Oblikovanje vizuelnog identiteta*, Beograd: Clio.
- Šeguljev, N. (2020) *Grb Petrovaradina*, World press.
- Šimundža, D. (1991) *Antropološka značenja i simbolika srca*, Zagreb: Crkva u svijetu, str. 252–253.

Интѝернетѝ линкови:

- <https://www.creativereview.co.uk/i-love-ny-logo/> приступљено 10. 8. 2020.
- <https://www.khanacademy.org/humanities/ap-art-history/early-europe-and-colonial-americas/medieval-europe-islamic-world/v/giotto-arena-scrovegni-chapel-padua-c-1305-part-1-of-4> приступљено 10. 8. 2020.
- <https://www.zelda.com/> приступљено 10. 8. 2020.

Jelena Subotić Krivokapić
College of Medical Studies, Belgrade

SYMBOLISM OF THE HEART

Abstract

From the earliest times, the heart has been one of the most studied organs. We can find records about this organ dating from the very beginning of written history, and we understand that different beliefs have been associated with it before. Very early on, people have noticed that the heart occupies a central place in the body, that the cessation of its work means death in both humans and animals, and that excitement changes the rhythm and the manner of its functioning. However, in addition to the physiological function of this organ, throughout history, the heart has been given various magical and religious meanings. In today's world, the heart has overcome the notion of a sign and has become a symbol of love, connection between people and affection. In this paper, different meanings of this symbol throughout history to the present day are presented, with the aim of understanding it in a cultural context.

Key words: *heart, symbol, sign, semiotics*